

УДК 336:368.013(477)

КРИВЕНЦОВА АНТОНІНА,
аспірант кафедри фінансів та банківської справи
Київського університету ринкових відносин

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

У статті подано схему діяльності страхової компанії з урахуванням її фінансового стану. Констатовано, що фінансове стратегічне управління страхової компанії складається з маркетингового плану, плану управління персоналом та фінансової стратегії. Подано авторську схему фінансового стратегічного менеджменту страхової компанії. Здійснено класифікацію страхових компаній на три групи згідно з вартістю активів, валових страхових премій та грошових коштів. Подано кількісні показники I, II та III груп страхових компаній України у 2013 році. Проаналізовано основні фінансово-економічні показники страхових компаній. Наведено перелік невирішених проблем страхового ринку в Україні.

Ключові слова: фінансовий стан страхової компанії; фінансовий менеджмент страхової компанії; фінансове стратегічне управління страхової компанії; кількісний аналіз фінансового стану страхової компанії.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах перед учасниками економічної діяльності постають завдання ефективного системного розвитку, у якому страховий бізнес є гарантом стабільного розвитку підприємств та фінансових інститутів, поживлення інвестиційної діяльності, підвищення якості життя. Страхові організації, виконуючи функції стабілізуючого елемента ринкової системи, у свою чергу мають бути гарантом прийнятих на себе фінансових зобов'язань щодо відшкодування збитків та бути фінансово надійними. В умовах подолання негативних наслідків глобальної фінансової кризи, що вразила світову економічну систему, а також останніх подій в Україні роль страхування як фінансового механізму компенсації збитків від реалізації різних ризиків, безумовно, важко переоцінити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансового стану вітчизняних підприємств і страхових компаній знаходимо в працях Н. В. Андреева [1], О. Ю. Верланова [2], Ж. В. Гарбар [3], А. Ю. Казак [4], О. Г. Кузьменка [5], В. П. Левченко [6], Ю. Е. Слепухіної [4], О. Ю. Слинько [22], А. С. Толстеньової [23], О. В. Шуляк [24] та інших.

Але, незважаючи на велику кількість досліджень із проблеми, бракує оперативного моніторингу стану страхових компаній в Україні. Це обумовлено певною закритістю страхового ринку, відсутністю розгорнутої інформаційно-аналітичної інформації про стан та перспективи формування страхового ринку, недосконалістю фінансової звітності, а також почасти відсутністю однозначних і верифікованих даних про показники діяльності страхових компаній.

Мета статті полягає в дослідженні фінансової діяльності страхових компаній в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, головною умовою ефективного функціонування страхового ринку є надійність його учасників - страховиків. Підтримання здатності кожного страховика, що діє на ринку, своєчасно і в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, тобто його фінансової стійкості, є відправною

точкою для фактичного прояву й реалізації функцій страхування [4, с. 75].

Забезпечення стабільності функціонування ринку страхових послуг як одного з головних елементів макроекономічного середовища є першочерговим завданням органів державного регулювання при прийнятті управлінських рішень щодо допуску страхових компаній на вітчизняний фінансовий ринок та в процесі нагляду за їхньою діяльністю. Проведення Національною комісією, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, дій, направлених на визначення ефективності функціонування страхових компаній, має стати об'єктивним механізмом процесу регулювання, що, у свою чергу, є дієвим важелем впливу на фінансовий ринок у цілому. Не викликає сумніву і той факт, що рейтингування фінансових установ є визначальним у процесі проведення такої оцінки, адже дозволяє органам державного нагляду скласти певне уявлення про те, як необхідно регулювати страховий ринок: яку частину ринку оздоровлювати, яку взагалі закрити, а якій давати можливість більш активно розвиватися [6, с. 278].

Поняття фінансового стану підприємства визначаємо як збалансовану структуру джерел фінансування підприємства, ефективність використання його активів, що дозволяють йому за умов ліквідності та ризику генерувати грошові потоки, достатні для постійного відновлення операційної діяльності на заданому рівні [2, с. 8].

Схему діяльності страхової компанії з урахуванням її фінансового стану зображено на рис. 1.

Фінансовий менеджмент страхових компаній донедавна розглядався тільки з точки зору забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками, тобто лише з позицій достатності капіталу й тільки державою в особі регуляторних органів. Однак останнім часом страхова діяльність вважається досить привабливою для інвестування, що зумовлює інтерес до питань управління капіталом страховика з

Рис. 1. Схема діяльності страхової компанії (розробка автора).

метою визначення його вартості, структури, ціни залучення та порівняння з можливими альтернативними вкладеннями [23].

Фінансове стратегічне управління страхової компанії включає складові, які в сукупності дозволяють за-

безпечити стале функціонування страховика. У перелік компонентів фінансового стратегічного менеджменту входять маркетинговий план, план управління персоналом та фінансова стратегія, яка включає закритий цикл, представлений на рис. 2.

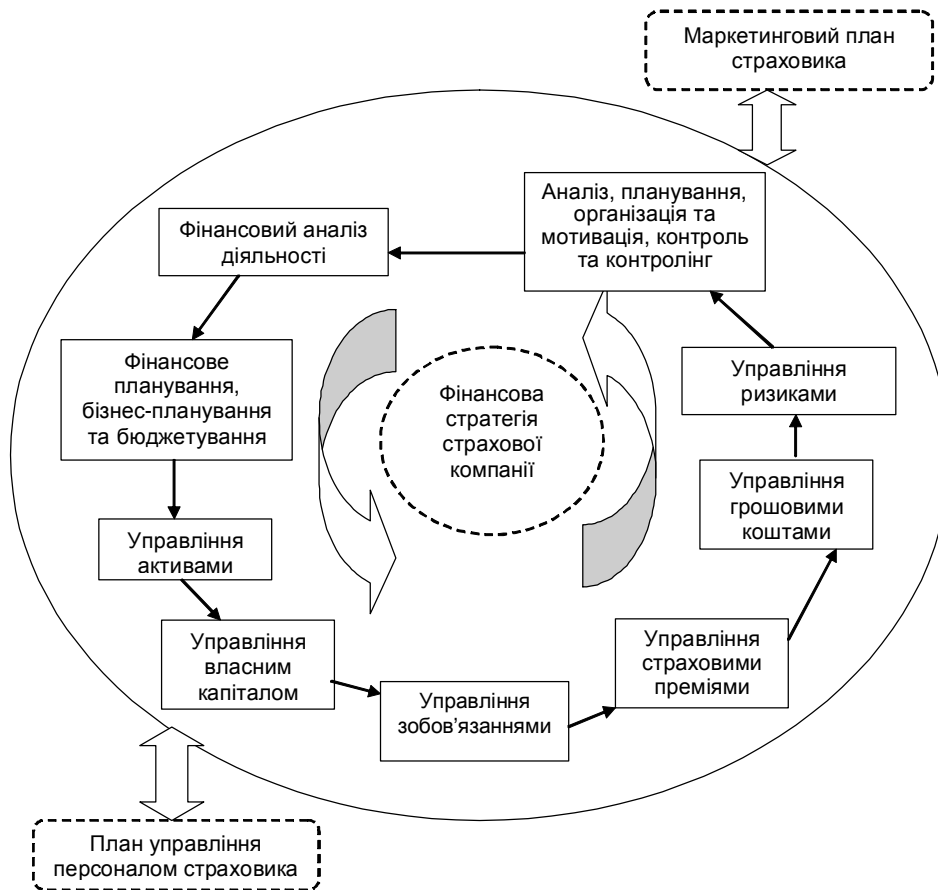

Рис. 2. Схема фінансового стратегічного менеджменту страхової компанії (розробка автора).

Загалом динаміка розвитку вітчизняних страхових компаній демонструє падіння в більшості з них валових страхових премій та зменшення частки зобов'язань у пасивах компаній.

Нами виділено три групи страхових компаній згідно з вартістю їхніх активів, валових страхових премій та грошових коштів. У табл. 1 подаємо кількісні показники I, II та III груп страхових компаній у 2013 році.

Таким чином, у I групі лідирує СК "АХА Страхування", валові премії якої становлять 749078 тис. грн, власний капітал - 450532 тис. грн, загальні зобов'язання - 911438 тис. грн, активи - 911438 тис. грн, а грошові кошти та їх еквіваленти - 310069 тис. грн. Лідером II групи стала СК "Європейський страховий альянс". Валові премії у 2013 році становили 49860 тис. грн, власний капітал - 75797 тис. грн, загальні зобов'язання - 132117

Таблиця 1. - Кількісні показники I, II та III груп страхових компаній у 2013 році, тис. грн*

Група	Роки	Валові страхові премії	Усього власного капіталу	Загальні зобов'язання	Загальні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти
I	НАСК ОРАНТА	455737	356251	145625	785050	81588
	СК «АХА Страхування»	749078	450532	911438	911438	310069
	СК «Уніка»	509883	181881	70243	519378	36491
	СК «РЗУ Україна»	321845	96771	94992	486092	103550
	СК «ТАС»	146936	116353	884	764985	44475
II	СК «Український страховий стандарт»	48436	41770	15114	48621	39452
	СК «Нова»	21722	44980	7311	74704	23349
	СК «Європейський страховий альянс»	49860	75797	132117	132117	42404
	СК «Галицька»	35383	278186	10704	300185	14649
	СК «Альфа-гарант»	43599,7	168187	12336	194798	37 428
III	СК «Ритейл-страхування»	8950	1810	8034	14615	9024
	СК «Мега-поліс»	39600	57564	11006	83879	11842
	СК «Гарантія»	46406	40811	3850	71377	10606
	СК «Крона»	30788	38920	51212	51212	7321
	СК «ОСК Резерв»	732	13735	563	15072	673

* складено автором на основі [7-21].

тис. грн, активи - 132117 тис. грн, а грошові кошти та їх еквіваленти - 42404 тис. грн. Щодо III групи, то тут лідирує компанія СК "Мега-поліс" вартість активів якої у 2013 році складала 83879 тис. грн, а грошових коштів - 11842 тис. грн.

Характерно, що компанії з великим розміром активів мають високе забезпечення власним капіталом, а компанії з малим - низьке забезпечення. Таким чином, страхові компанії I групи мають високе забезпечення власним капіталом, компанії II групи - середнє, а страхові компанії III групи - низьке.

Загалом спостерігаємо в аналізованих СК падіння коефіцієнтів маневреності впродовж останніх трьох років. При цьому найменш маневреним є капітал страхових компаній III групи, оскільки недостатня його вартість зумовлює необхідність першочергового вкладення в необоротні активи.

Варто зазначити, що 2013 рік був кризовий для СК усіх груп, зокрема, у I групі середнє значення коефіцієнта маневреності власного капіталу по страхових компаніях найбільшим було у 2011 році (0,70); у II групі - у 2012 році (0,73). Щодо III групи, то найбільше значення коефіцієнту маневреності власного капіталу тут було у 2008 році (0,75), а найменше - у 2013 році (0,46). Найбільш маневреним серед усіх СК був капітал "АХА Страхування".

Протягом 2014 року страховики зіткнулися з безпрецедентними умовами - від революції та подій у зоні АТО, які мали збільшити попит на страхові продукти від корпоративних страховальників, до скорочення споживчої активності населення через негативний стан економіки [22, с. 158].

У 2015 році на вітчизняному страховому ринку України, незважаючи на покращення деяких показників, продовжують існувати досить серйозні негативні тенденції, це:

- незабезпечення постійного страхового покриття майна, що перебуває в заставі в комерційному банку (більшості позичальників у нинішній ситуації нічим платити за кредит, а не укласти страхові договори);
- дискримінаційні умови співпраці комерційних банків зі страховими компаніями, зокрема, встановлення непрозорих умов акредитації;

- несвоєчасне повернення депозитних коштів тими банками, де введено тимчасову адміністрацію або готується введення такої;

- відплив капіталу страхових компаній з іноземним капіталом за кордон (вони фактично виконують функції страхових посередників, передаючи в перестраховування близько 90-95 % ризиків материнської компанії за кордон);

- брак ліквідності страховиків (унаслідок скорочення обсягів страхових премій вони відчувають дефіцит коштів для виконання своїх зобов'язань) [22, с. 158].

В умовах ринку страхова компанія активно включена в інвестиційний процес, бере участь у різноманітних фінансово-кредитних відносинах, тому вона повинна бути стійкою не тільки щодо власного страхового, а й щодо інших видів ризиків - інвестиційного, фінансового та інших. Зобов'язання, пов'язані зі страховим ризиком, теоретично повинні виконуватися за рахунок коштів страхових резервів, оскільки розрахунок страхових тарифів базується на принципі рівноваги зобов'язань. Однак, беручи до уваги при розрахунку тарифів страхові чинники, страховик не може передбачити вплив ринкових факторів. Унаслідок цього реальна страхова діяльність може привести до необхідності залучення додаткових коштів на покриття своїх зобов'язань [1, с. 79].

Аналізуючи співвідношення динаміки загальних зобов'язань та активів компаній I, II та III груп, бачимо достатньо нерівномірні їх співвідношення, що означає, що одні СК обрали стратегію зростання активів за рахунок залучення великої кількості зобов'язань (СК "Галицька", НАСК "Оранта"), а інші скористались переважно власним капіталом і менше формували кредитний портфель (СК "Уніка", СК "Ритейл-страхування").

Незважаючи на значну капіталізацію та прибутковість СК I групи, загалом їх капіталізація більшою мірою пов'язана з наявністю різного виду кредитних зобов'язань. Найменш залежними від зобов'язань є СК II групи. Загалом фінансова стратегія компаній СК "АХА-Страхування", НАСК "Оранта", СК "Український страховий стандарт", СК "Гарантія" побудована на значній кредитозалежності.

При цьому усереднені значення кредитної залеж-

ності СК за останні роки суттєво зменшуються, що може свідчити як про більшу їх власну капіталізацію, так і більшою мірою про кризу кредитно-фінансового ринку, зменшення можливостей для кредитного залучення коштів (у формі короткострокових чи довгострокових кредитів). Відповідно, це також позначається і на зменшенні валових страхових премій страхових компаній за останні роки.

Страховий ринок України має ряд невіршених проблем, до яких можна віднести: низьку зацікавленість у страхуванні внаслідок низької платоспроможності населення, існування певної недовіри до страхування та низький рівень страхової культури; недосконале законодавство щодо обов'язкових видів страхування, які потребують виваженого політичного та економічного підходу з урахуванням як зарубіжного досвіду, так і економічної доцільності здійснення в Україні; недостатній розвиток довгострокового страхування життя, пенсійних ануїтетів та інших видів накопичувального страхування; невелика фінансова місткість вітчизняного страхового ринку, недостатня капіталізація та низька ліквідність страховиків, що зумовлює надходження значних сум страхових премій (а це можливі інвестиційні ресурси) у вигляді перестраховальних премій до іноземних компаній за договорами перестраховання; незавершене формування інфраструктури національного страхового ринку, яка здатна надавати страховикам різного виду послуги - консультаційні, маркетингові, експертні; велика кількість страхових компаній практично ще не працює за світовими та європейськими стандартами, а вітчизняне страхове законодавство не відповідає вимогам міжнародного, у тому числі Європейського Союзу; недостатній рівень кадрового та наукового забезпечення [3, с. 35].

Страховий ринок перебуває під дією значних ризиків. Основними з них є:

- глобальні ризики, зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи;

- макро- та мікроекономічні ризики, пов'язані, зокрема, зі збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки або її окремих галузей, рівня інвестиційної активності, високих рівня інфляції та відсотків за банківським кредитуванням, низького рівня життя населення України, недостатнього рівня розвитку внутрішньої інфраструктури;

- фінансові ризики, що включають, зокрема, незадовільний фінансовий стан значної частини страховиків, низький рівень якості активів, залежність інвестиційних доходів від депозитної політики банківської системи; комерційні ризики, до яких, зокрема, належить посилення цінової конкуренції та загроза банкрутства значної кількості страховиків, зростання обсягу невиконаних зобов'язань між страховиками, у т. ч. за договорами перестраховання, та у відносинах з контрагентами і партнерами (банками, інвестиційними компаніями тощо) [24].

Досвід функціонування вітчизняних страхових компаній засвідчує недостатню активність у сфері управління активами компанії. Водночас слід зазначити, що останніми роками відбувається поступове нарощення обсягів операцій з професійного управління активами страхових компаній [5, с. 162].

Висновки

У дослідженні здійснено моніторинг фінансової діяльності страхових компаній в Україні на основі кількісного аналізу, до показників якого включено при-

бутковість, капіталізацію і фінансування, валові страхові премії, власний капітал, активи, а також грошові кошти та їх еквіваленти. Встановлено, що компанії з великим розміром активів мають високе забезпечення власним капіталом. Ураховуючи рівні капіталізації, можна стверджувати, що страхові компанії I групи є більш забезпеченими і їхній фінансовий стан є найкращим. Щодо страхових компаній II групи, то вони є дещо меншими, але їхня діяльність є достатньо фінансово раціоналізована порівняно із показниками СК III групи, які мають найменший рівень капіталізації. У I групі лідерами із забезпечення власним капіталом є страхові компанії НАСК Оранта та СК "АХА Страхування", у II групі - СК "Галицька" та СК "Альфа-гарант", у III групі - СК "Мега-поліс", СК "Гарантія" та СК "Крона". Загалом динаміка розвитку страхових компаній демонструє падіння в більшості валових страхових премій та зменшення частки зобов'язань у пасивах компаній на тлі загального приросту активів, що є демонстратором зменшення ефективності функціонування кредитного ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев Н. В. Деякі аспекти оптимізації страхової діяльності / Н. В. Андреев // Вісн. акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. - 2002. - № 2. - Ч. 2. - С. 79-81.
2. Верланов О. Ю. Оцінка фінансового стану підприємств із виробництва машин і устаткування: питання методології та методики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / О. Ю. Верланов ; Одес. держ. екон. ун-т. - Одеса, 2008. - 20 с.
3. Гарбар Ж. В. Роль страхових компаній в розвитку фінансового ринку України / Ж. В. Гарбар // Збірник наукових праць ВНАУ. - 2012. - № 3 (69). - С. 20-36.
4. Казак А. Ю. Финансовые риски в страховом бизнесе: модели и методы оценки / А. Ю. Казак, Ю. Э. Слепухина // Известия Уральского государственного университета. - 2010. - № 2 (77). - С. 75-89.
5. Кузьменко О. Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній / О. Г. Кузьменко // Фінансовий простір. - 2013. - № 3 (11). - С. 159-163.
6. Левченко В. П. Експрес-оцінка діяльності страхової компанії / В. П. Левченко // Інноваційна економіка. - 2013. - № 6. - С. 278-283.
7. Офіційний веб-сайт НАСК ОРАНТА [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.oranta.ua/ukr/main.php>.
8. Офіційний веб-сайт СК "PZU Україна" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.pzu.com.ua/>.
9. Офіційний веб-сайт СК "Альфа-гарант" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.alfagarant.com/>.
10. Офіційний веб-сайт СК "АХА Страхування" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://aha-ukraine.com/>.
11. Офіційний веб-сайт СК "Галицька" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://halytska.if.ua/>.
12. Офіційний веб-сайт СК "Гарантія" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.guarantee.com.ua/>.
13. Офіційний веб-сайт СК "Європейський страховий альянс" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.eia.com.ua/ua/>.
14. Офіційний веб-сайт СК "Крона" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.krona.net.ua/>.
15. Офіційний веб-сайт СК "Мега-поліс" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mega-polis.biz/>.
16. Офіційний веб-сайт СК "Нова" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nova-ua.com/>.
17. Офіційний веб-сайт СК "ОСК Резерв" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://osk-rezerv.business-guide.com.ua/>.
18. Офіційний веб-сайт СК "Ритейл-страхування" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.retail.ua/>.

19. Офіційний веб-сайт СК "ТАС" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.tas-insurance.com.ua/uk/>.

20. Офіційний веб-сайт СК "Український страховий стандарт" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://usstandart.com.ua/>.

21. Офіційний веб-сайт СК "Уніка" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.unika.ua/home/>.

22. Слинко О. Ю. Вплив економічної кризи на фінансову надійність страхових компаній в Україні / О. Ю. Слинко // Молодий вчений. - 2015. - № 12 (27). - С. 157-160.

23. Толстеньова А. С. Поліпшення якості фінансового менеджменту страхових компаній [Електронний ресурс] / А. С. Толстеньова. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59001.doc.htm.

24. Шуляк О. В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс] / О. В. Шуляк. - Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/znpdauc_2013_1_3_48.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

Кривенцова Антонина,

аспірант кафедри фінансов и банковского дела Киевского университета рыночных отношений

ИССЛЕДОВАНИЕ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ

В статье дана схема деятельности страховой компании с учетом ее финансового состояния. Констатируется, что финансовое стратегическое управление страховой компании состоит из маркетингового плана, плана управления персоналом и финансовой стратегии. Представлена авторская схема финансового стратегического менеджмента страховой компании. Выполнена классификация страховых компаний по трем группам по стоимости активов, страховых премий и денежных средств. Представлены количественные показатели I, II и III групп страховых компаний Украины в 2013 году. Проанализированы основные финансово-экономические показатели страховых компаний. Приведен перечень нерешенных проблем страхового рынка в Украине.

Ключевые слова: финансовое состояние страховой компании; финансовый менеджмент страховой компании; финансовое стратегическое управление страховой компании; количественный анализ финансового состояния страховой компании.

Kriventsova Antonina,

Postgraduate student of Finance and Banking Department of the Kyiv University of market relations

STUDY OF THE FINANCIAL ACTIVITY OF INSURANCE COMPANIES IN UKRAINE

In terms of overcoming the negative effects of the global financial crisis that hit the global economy and recent developments in Ukraine the role of insurance as a financial mechanism of compensation of various risks overemphasized. This risk appetite, which is a prerequisite for the establishment and operation of insurance companies. The article describes the scheme of the insurance company, given its financial condition. Ascertained that the financial strategic management of the insurance company has marketing plans, human resources and financial strategy. Posted author's scheme of financial strategic management of insurance companies. Classification of insurance companies into three groups according to the value of assets, gross premiums and cash. Posted quantitative indicators I, II and III groups of insurance companies in 2013. The basic financial and economic indicators of insurance companies. The list of unresolved problems of the insurance market in Ukraine. Based on research done by the appropriate conclusions and generalizations. In particular, monitoring the financial activities of insurance companies in Ukraine is based on quantitative analysis, which includes indicators of profitability, capitalization and financing, gross premiums equity, assets and cash and cash equivalents. It is established that companies with large amounts of assets in providing high equity. Overall, the dynamics of the insurance companies shows a decline in the majority of gross premiums and the declining share of liabilities in the liabilities of companies with the overall asset growth, which is reducing the effectiveness demonstrator credit market.

Key words: the financial condition of the insurance company; financial management of insurance companies; financial insurance company strategic management; quantitative analysis of the financial condition of the insurance company.

REFERENCES

1. Andriev N. V. (2002), Some aspects of optimizing insurance activities, *Visnyk akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Feder. profspilok Ukrainy*, no. 2, issue 2, pp. 79-81 (ukr).
2. Verlanov O. Yu. (2008), *Evaluation of the financial condition of the enterprises for manufacture of machinery and equipment: the issues of methodology and methods*, abstract of thesis candidate of economic sciences: 08.00.09, Odessa national economic university, Odessa, 20 p. (ukr).
3. Harbar Zh. V. (2012), The role of insurance companies in the financial market of Ukraine, *Zbirnyk naukovykh prats of Vinnytsya National Agrarian University*, no. 3 (69), pp. 20-36 (ukr).
4. Kazak A. Yu., Slepukhina Yu. Ye. (2010), Financial risks in the insurance business: models and methods of evaluation, *Izvestiya Uralskogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 2 (77), pp. 75-89 (rus).
5. Kuzmenko O. H. (2013), Investment activities of insurance companies, *Finansovyi prostir*, no. 3 (11), pp. 159-163 (ukr).
6. Levchenko V. P. (2013), Ekspres-otsinka diialnosti strakhovoi kompanii, *Innovatsiina ekonomika*, no. 6, pp. 278-283 (ukr).

7. Official website of "National Joint-Stock Insurance company "Oranta", available at: <http://www.oranta.ua/ukr/main.php> (ukr).
8. Official website of PZU Group Ukraine, available at: <http://www.pzu.com.ua/> (ukr).
9. Official website of IC "Alfa-Garant", available at: <http://www.alfagarant.com/> (ukr).
10. Official website of IC "AXA Insurance", available at: <http://axa-ukraine.com/> (ukr).
11. Official website of IC "Galician", available at: <http://halyska.if.ua/> (ukr).
12. Official website of PJSC "Insurance Company "Guarantee", available at: <http://www.guarantee.com.ua/> (ukr).
13. Official website of IC "European insurance Alliance", available at: <http://www.eia.com.ua/> (ukr).
14. Official website of "Insurance company "KRONA", available at: <http://www.krona.net.ua/> (ukr).
15. Official website of Insurance company "Mega-Polis", available at: <http://mega-polis.biz/> (ukr).
16. Official website of Insurance Company "NOVA", available at: <http://www.nova-ua.com/> (ukr).
17. Official website of PrAT "OSK Rezerv", available at: <http://osk-rezerv.business-guide.com.ua/> (ukr).
18. Official website of Insurance company "Retail Insurance", available at: <http://www.retail.ua/> (ukr).
19. Official website of IC "TAS", available at: <http://www.tas-insurance.com.ua/uk/> (ukr).
20. Official website of IC "Ukrainian insurance standard", available at: <http://usstandart.com.ua/> (ukr).
21. Official website of IC "UNIQA", available at: <http://www.uniqa.ua/home/> (ukr).
22. Slynko O. Yu. (2015), Impact of economic crisis on the financial soundness of insurance companies in Ukraine, *Molodyi vchenyi*, no. 12 (27), pp. 157-160 (ukr).
23. Tolstenova A. S. Improving the quality of financial management of insurance companies, available at: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/59001.doc.htm (ukr).
24. Shuliak O. V. Problems and prospects of the insurance market of Ukraine, available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/znpdtau_2013_1_3_48.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (ukr).

© Кривенцова Антоніна

Надійшла до редакції 23.11.2015

УДК 658.5:504

МЕЛЬНИК ЛІЛІА,

кандидат економічних наук, старший викладач

кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто сутність концепції сталого розвитку. Визначено ознаки та ідеї сталого розвитку. Виділено рівні реалізації концепції сталого розвитку й обґрунтовано вплив підприємства як господарюючого суб'єкта на практичну реалізацію цієї концепції. Запропоновано трактувати сталий розвиток підприємства з позиції системно інтегрованого підходу.

Ключові слова: *сталий розвиток; суб'єкт господарювання; екологічна відповідальність; соціальна справедливість; економічна ефективність.*

Постановка проблеми. У результаті науково-технічного прогресу зросли можливості людини, що дозволили їй масштабно втручатися в природні процеси, найчастіше без урахування негативних наслідків, що позначилося на стані навколишнього середовища й призвело до екологічних криз. Характерною особливістю сучасності є інтенсифікація і глобалізація впливу людини на навколишнє середовище. І якщо раніше людство зазнавало локальних і регіональних екологічних криз, то сучасна ситуація загрожує глобальним екологічним колапсом, оскільки людина порушує цілісні механізми функціонування біосфери в планетарному масштабі. Відтак, аналіз соціально-екологічних проблем показав, що не можна відокремлювати питання економічного

розвитку від питань стану навколишнього середовища, оскільки його деградація є серйозною перешкодою для економічного розвитку.

Прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брунтланд запропонувала, а світове співтовариство підтримало концепцію сталого розвитку, під яким визначено такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, проте не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

У вітчизняних реаліях питання сталого розвитку підприємства здебільшого відображене на рівні туристичної галузі, у той час як промисловість залишається майже поза полем зору. Ураховуючи ступінь впливу промислових підприємств на стан національної еконо-